

- 308) Josef Kühnl, tovární dělník, zánovní domek
309) Ferd. Vrtílek, zedník, důchodce, domek – část starého hornického domu
310) Ferd. Kounovský, horník, domek – součást bývalého hornického domu
311) Marie Šnajberková, domek – součást bývalého hornického domu
312) Jaroslav Englický, cukrář, nový domek s prodejnou – cukrářství
313) Frant. Stejskal, kolář zaměstnaný v továrně, zánovní domek
314) Marie Doudová, muž řezník, ona v JZD, zánovní domek
315) Frant. Kochlefl, krejčí, zánovní domek
316) Helena Stuchlá, muž horník, zánovní domek
317) Petronila Pešková, důchodkyně, zánovní domek
318) Frant. Kreisl, zámečnická větší dílna, domek zánovní, dílna též, zabývali se stavěním sušáren
319) Julie Kameníková, důchodkyně, malý domeček
320) Frant. Staněk, kovář, domek zánovní s kovářskou dílnou
321) Václav Reiser, stavěč drátěnek (chmelnic), zánovní domek
322) Marie Ludvíková, žije v Praze, domek zánovní
323) Marie Machová, vdova, zemědělská dělnice, zánovní domek
324) Julius Pracný, úředník, zánovní domek
325) Josef Chmel, zaměstnanec ČSD, zánovní domek
326) Emil Rybáček, obuvník, zánovní domek
327) Marie Majerová, zemědělská dělnice, zánovní domek
328) Josef Nágl, zahradník, pracuje samostatně, domek novější
329) Alžběta Vaněrková, vdova po čet. strážmistru, novější domek
330) Antonín Pertl, důchodce, bývalý zemědělský dělník, novější domek
331) Anna Klaubová, domkářství, novější stavby s 1,7 ha polí
332) Václav Pastor, domkářství, novější stavby s 2,3 ha polí
333) Terezie Šrůtková, tovární dělnice, zánovní domek
334) Frant. Šála, dělník, zánovní domek
335) Nezpůsobilé k obývání
336) Rudolf Kameník, pokrývač, nyní důchodce, malý domek
337) Karel Rychtařík, zaměstnanec hospodářského družstva, zánovní domek
338) Josef Dolejš, dělník v továrně, zánovní domek
339) Frant. Vaněk, kočí, malý domek
340) Frant. Jiřík, kovář v JZD, zánovní domek
341) Václav Sajdl, obchodník – nyní horník – domek s 60 a polí
342) Josef Závora, zemědělský dělník, domek bez polí
343) Ant. Fojtík, obývá Michal Izaj, podporučík SNB, domek bez polí
344) Marie Šitinová, vdova po čet. strážmistru, zánovní domek
345) Cecilie Ponišťová, zemědělská dělnice, domek bez polí
346) 2 byty a dílny pro státní silnice, dříve strojovna uhelného dolu František a Karel
347) Štěpán Stáník, kočí, domek bez polí

- 348) Alois Vrábík, tesař, domek bez polí
 349) Josef Klouda, důchodce, ½ staré hornické kolonie, jednopatrový
 350) Jitka Janoušková, vdova po lékaři, zdravotnice, vila o 2 bytech
 351) Karel Kuklík, vedoucí pily, vilka s provozními stavbami
 352) Chema

Historie dolování v Kněževsi

Počátky

V Kněževsi při kopání studní přišlo se občas na slabší vrstvy uhlí. Takové poměrně tenké vrstvy uhlí třiceti nebo čtyřiceticentimetrové a podobné vrstvy černého uhlí objevily se i v hloubce 3-4 m. Leckde na poli, zejména mezi Kněževsí a Přílepy - „Za palouky“ a v „Tenclích“, při orání ukázaly se vrstvičky uhlí, které vycházely až k povrchu. To přirozeně vedlo k tomu, že za takovými žilkami uhlí šlo se hlouběji a tak vznikaly malé povrchové jámy, v nichž se uhlí kopalo. V nich tu a tam pracovalo málo lidí, třeba také jen dva nebo tři, leckde jen krátký čas, protože vrstvy, po nichž se šlo, zmizely.

Starí lidé vyprávějí kupř. o uhlí, které majitel hospodářství čp. 98 kopal v perni ve stodole, když si chtěl zatopit (u Krejčíříků). Jiní o tom vypravují poněkud jinak. Říkají, že si tam kopali uhlí, ke kterému přicházeli dírou ve stěně studny v hloubce asi 3-4 metry. Že takto uhlí získávali, tajili, neboť si je kdokoliv kopat nesměl.

Studna u čp. 304

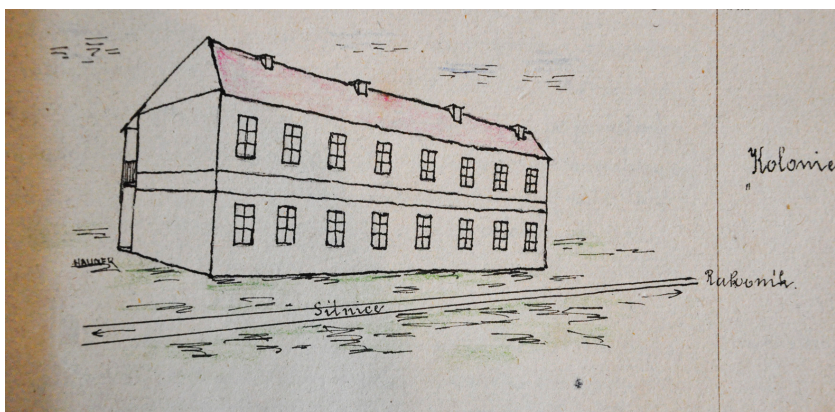
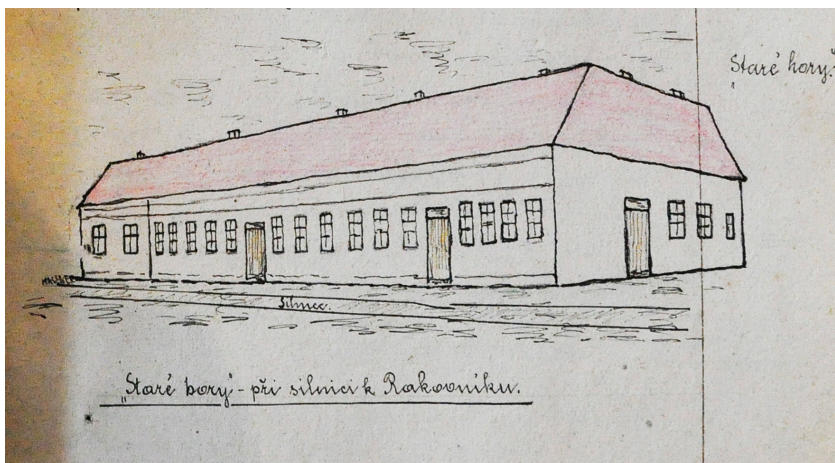
Když kopali studni u obecního domu čp. 304, přestali v hloubce 11 m, poněvadž přišli na takzvané stařiny, ale na vodu nepřišli. Za tou by byli musili hlouběji a nebyla by bývala k požívání způsobilá a byla by i zapáchala. Tak zapáchala v Kněževsi voda občas v různých studních, byť i zcela čistá. Průzkumníci radili ponechat ji v nádobě, třeba v otevřeném vědru asi hodinu a zápach vprchal. Jinak prohlašovali ji k požívání za nezávadnou.

V roce 1948 kopali u téhož domu studni druhou, od té dřívější o 15 m dále. Skončilo to však právě tak jako u té první. V roce 1956 kopala se pro tento dům studně třetí. Tentokráte od domu asi 200 m k severu. Tak poradil proutkař Jaroslav Kulhánek z Řevničova, okres Nové Strašecí. Hledal tehdy kolem domu a nejvhodnější místo našel právě to severně od domu. Říkal, když budete kopat 14 m, nesmíte dále, neboť hlouběji narazilo by se na stařiny. A dodával, že ve 14 m bude dobré vody dost a dost. Ukázalo se, že měl pravdu.

Ty stařiny i plyny, které způsobují, že ve studnách občas voda zapáchá, jsou prý svědectvím, že ve spodních vrstvách jsou vrstvy uhlí.

Hornické domy

Od Kněževsi při silnici k Rakovníku ve vzdálenosti 1 km stojí bývalý hornický dům „Staré hory“, dnes rozdělený na 4 čísla popisná, a to čp. 140, 308, 309 a 310. Tam, jak starí vypravují, býval důl asi 25 m hluboký. V letech asi 1880 otevřeli tam šachtu bratři Fantové z Vídně, kteří byli majiteli ještě jiného dolu, někde mimo Čechy.

Hornické domy „Staré hory“ a „Kolonie“ u silnice do Rakovníka

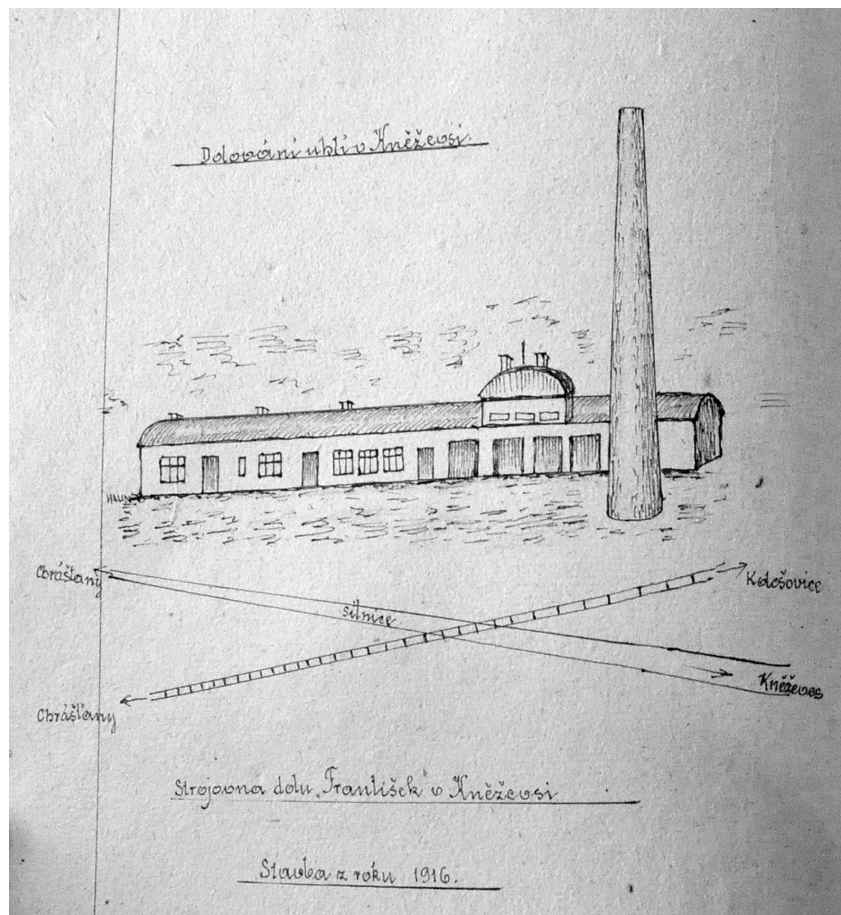
Postavili tu pro horníky dům zvaný nyní „Staré hory“ o 15 světnicích a až u samotné Kněževsi vystavěli druhý dům jednopatrový pro rodiny horníků o 16 světnicích, nyní čp. 349 a 189, zvaný dnes a jistě i tehdy „Kolonie“. V tomto dole pracovalo asi 50 horníků, někteří občané z Kněževsi a z okolních obcí. Voda ze šachty čerpala se strojem. Strojem vytahovalo se i uhlí. Dolovalo se hlavně pro domácí potřebu a pro cukrovar v Kolečovicích. Uhlí rozváželo se, do Kolečovic také, koňskými potahy. Důl držel na rozvážku několik párů koní, vypravují 8-10 párů. Jezdilo se částečně po měkkých cestách a ty bývaly ve špatném stavu. Pracovalo se tam až do roku 1898.

Bratři Fantové občas přijížděli na kontrolu. Dolování bylo pravděpodobně zastaveno proto, že nebylo dosti výnosné. Lidé v šachtě zaměstnaní však vyprávěli, že účetní a vedoucí podniku schválně nechali důl zatopiti, aby se nepřišlo na podvody, kterých se dopouštěli.

Halda u „Starých hor“ dodnes nasvědčuje, že se tam uhlí dolovalo. Ty haldy, to je země z vrstev nad poměrně slabými vrstvami uhlí, jež se vyvážela proto, aby havířům nepřekážela. Od „Starých hor“ asi 300 m k jihu je také taková menší halda. To je svědectvím, že i tam se dolovalo. Takové ještě menší haldy bývaly tak před 25 lety za „Palouky“, v „Tenčlích“ a „Na Obecním“. To byly

Konec dolů

Haldy

Strojovna Šmídova dolu František

Vražda

malé jámy, také podniky bratří Fantů, kde se uhlí vytahovalo pomocí rumpálů. Ty menší haldy byly postupně rozvezeny, aby nepřekážely při orbě polí. Z těch malých dolů byl největší tam, kde je dnes křižovatka rakovnické silnice a železnice, odtud neda- leko za silnicí vpravo na straně ke Kněževsi. Důl byl 9 m hluboký. Vypravuje se ještě dnes mezi lidmi, jak nedaleko od této šachty zastřelil občan svého známého, „Kaprála“, když se v noci vracel z Prahy a nesl si peníze, jež si na knížku v Praze vybral, aby o ně ve spořitelně nepřišel. Čekal na něho, zastřelil jej ranou do týlu z bezprostřední blízkosti. Peníze mu vzal a jeho mrtvolu zatáhl a hodil do této jámy, kde už se tehdy nepracovalo. Později byla objevena.

Důl František

Za 1. světové války, když byla bída o uhlí, otvírá v Kněževsi nový důl bývalý havíř František Šmíd, t. č. majitel mlýna v Rakovníku, důl zvaný František, nedaleko havířské kolonie, o níž je zmínka vpředu, asi 200 m od Kolonie k východu, tam, kde stojí dodnes strojovna, jejíž skicu přikládám.

Tam postavili strojírnu s vysokým cihlovým komínem, aby stroje spouštěli a vytahovali těžní klec s náklady a zaměstnanci. Odtud závod zříditi si dal vlečku na kněževské nádraží, aby nákladní vagony přisunovati se daly až k jámě samotné. Dobývalo se černé uhlí. Pracovalo se tu až do roku 1924. Po dolu František zbyla velká halda hlíny.

Již v roce 1920 založil František Šmíd nový důl, zvaný Karel, tak jako se jmenoval nejstarší jeho syn. Od jámy František byl přímo na sever, tak 250 m vzdálen. I po dolu Karel zbyla halda hlíny, menší však než u šachty František. Podle vyprávění havířů byl důl František 50 m hluboký, důl Karel tak 35 m.

Pro potřebu těchto dolů vystavěn byl dům čp. 276, pro úřadovny a bydlení. Dosud je to dům hornický, bydlí v něm většinou horníci.

Vzpomínáme na laciné uhlí, zejména krupici a ořech. Bylo to velmi levné a dobré palivo. Dováželi je závodními potahy na objednávku až do domů. Nejdéle tu jezdil kočí Bureš.

Tehdy František Šmíd vystavěl i vilku čp. 283 v Kněževsi.

Utichl ruch na dole František i na dole Karel, ticho tam, kde bývalo plno života. Havíři se rozešli. František Šmíd zemřel. Ani Karel Šmíd již nežije. Kolejnice vlečky jsou již vytrhány a roztaveny, aby v nové podobě sloužily lidem dál. Z vysokého komína nevalí se již dým, komín celé dny a noci rozhlíží se po okolí a tiše připomíná, že i on býval činný a pracoval rád.

Kolonie, svědek dřívějšího ruchu a hlučného života, skrovný útulek mnoha lidí, dnes jen tiše a vytrvale sleduje nebyvalý, rychlý silniční shon a spěch sem a tam.

Důl Karel

Čp. 276

Vila čp. 283 Pozůstatky dolu